

กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา
ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม*

Buddhist Management Strategies to Improve the Quality of
Education in Small Schools under Mahasarakham Primary
Service Area Office

โชน นามมุงคุน, วิมลพร สุวรรณแสนทวี และสุเทพ เมย์โรสง
Chanai Nammungkhun, Vimonporn Suwanseantavee and Suthep Muiethaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nammungkhunmrchanai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) สร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ยืนยันกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการจัดลำดับความต้องการจำเป็น PNI^{modified}

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะขององค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านบรรยากาศของโรงเรียน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

*ได้รับบทความ: 27 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 7 กันยายน 2567
Received: November 27, 2023; Revised: August 15, 2024; Accepted: September 7, 2024

2. กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การจัดกระบวนการเรียนรู้มี 6 มาตรการ 6 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 บรรยากาศของโรงเรียนมี 10 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน มี 9 มาตรการ 9 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการมี 7 มาตรการ 7 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 5 สมรรถนะขององค์กร มี 4 มาตรการ 4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ทุกกลยุทธ์ ทุกมาตรการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดที่ระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กและหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ; คุณภาพการศึกษา; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Conceptual framework Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools, 2) to create Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools, 3) to confirm Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools. The sample group used in the research included of 248 school administrators and teachers. The instruments used in this research were questionnaires, interviews, and strategy assessments. The questionnaire had a 5 level rating scale with content validity between 0.80-1.00. The confidence value was .97. Assessment of suitability and feasibility the content accuracy was between 0.80-1.00 and the reliability was .90. The statistic used in data analysis included of frequency, percentage, mean, standard deviation, and techniques for prioritizing needs PNI_{modified}.

The results revealed that:

1. Concepts, theories, documents and related research results, and formulated a conceptual framework for research in 5 aspects, namely 1) Organizational competency, 2) Academic leadership, 3) Learning process organization, 4) School atmosphere, 5) Community participation.

2. Buddhist management strategies to improve the quality of education in small schools, it consisted of 1) Organizing the learning process, 6 measures and 6 indicators

of success. 2) School atmosphere and environment, had 10 measures, and 10 indicators of success. 3) Community participation, had 9 measures, and nine indicators of success, 4), Academic leadership, had 7 measures, and 7 indicators of success. 5), Organizational competency, had 4 measures, and 4 indicators of success.

3. Evaluation of suitability and feasibility to confirm Buddhist management strategies to raise the quality of education in small schools found that every strategy, every measure was appropriate and feasible and passed the specified criteria at the highest level. Can be used effectively in small schools and other agencies.

Keywords: Buddhist Management Strategies; the Quality of Education; Small Schools

1. บทนำ

โลกแห่งยุคหลังสมัยใหม่นิยมสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงสัญลักษณ์ โดยมีเทคโนโลยีการสื่อสารและแรงงานความรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภควัฒนธรรมสมัยใหม่นิยมแบบสุดขีดด้วยลัทธิสุขนิยมและบริโภคนิยม พร้อมทั้งการแผ่ขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมร่วมสมัยตะวันตก ดังนั้น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของการแข่งขันในสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ จึงต้องมีกลไกทางการศึกษามาพัฒนาประชากรอันเป็นปัจจัยสำคัญให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพที่สามารถก้าวไปสู่ชนชั้นแนวหน้าได้อย่างมั่นคงซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพด้านทักษะพื้นฐานเพื่ออุปถัมภ์แก่ชีวิตครอบครัวและสังคม ด้วยการสอนให้รู้จักคิด เกิดจิตวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับเหตุผลด้วยสติปัญญาและ

คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การจัดการศึกษานอกจากจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว มีระบบการบริหารจัดการในแบบต่างๆ ที่หลากหลายโดยเฉพาะด้านการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายการศึกษาที่มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ พัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนารูปแบบกลไกทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติเพิ่มขีดความสามารถของนักเรียนเพื่อรองรับการเปิด AEC ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในและต่างประเทศในการจัดการศึกษาเพิ่มโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเร่งรัดการส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนควรเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สำหรับการจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายด้านการศึกษาสำคัญ 4

ประการ ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้โดยการขยายการดูแลนักเรียนจากอ้อมท้องสมอด้สู่มีวินัย เช่น โครงการเด็กอ้อม อ้อมท้อง โดยจัดอาหารเช้า อาหารกลางวัน และนมให้นักเรียนรับประทานฟรีโครงการเรียนฟรีเรียนดีอย่างมีคุณภาพ ด้านการเรียนการสอน เช่น โครงการเพิ่มโอกาสการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและด้านวินัยเช่น การมีมารยาท การเข้าแถวเข้าคิว การรู้จักประหยัด อดออม การทำบัญชีการเงินของนักเรียน โครงการโรงเรียนสีขาวหลักสูตรโตไปไม่โกง เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดี 5 ประการ ได้แก่ ซื่อสัตย์มีจิตสาธารณะมีความเป็นธรรม รับผิดชอบและอยู่อย่างพอเพียง ด้านความปลอดภัย เช่น โครงการหมวกนิรภัยสำหรับนักเรียนที่เดินทางมาโรงเรียนโดยรถจักรยานยนต์รวมถึงการจัดรถรับส่งนักเรียนฟรีในพื้นที่เดินทางไม่สะดวก 2) การพัฒนาทักษะด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ภาษาอังกฤษดีขึ้น เช่น โครงการโรงเรียนสองภาษา พัฒนาทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนของนักเรียน โครงการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วย Data Base จัดหาโปรแกรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้คอมพิวเตอร์การฝึกอบรมครูและบุคลากรด้านการศึกษา การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยการจัดบรรยายภาคส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ โครงการค่ายภาษาอังกฤษ 3) การพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยขยายการเข้าถึงระบบการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โครงการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและระบบ WIFI ในโรงเรียน โดยการ

ติดตั้งระบบ WIFI ทุกโรงเรียน พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและระบบ WIFI ให้ได้มาตรฐานและเพียงพอต่อการใช้งาน การจัดบริการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (e-Library) โดยได้พัฒนาและส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียนจากปัจจุบันที่เป็นเพียงห้องสมุดธรรมดาให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของทุกโรงเรียนเข้าด้วยกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน พร้อมสร้างเครือข่ายห้องสมุดขนาดใหญ่และมีแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น 4) การส่งเสริมการอ่าน โดยการดำเนินการตามโครงการได้รับคัดเลือกจาก UNESCO ให้เป็นเมืองหนังสือโลก เช่น การให้โรงเรียนจัดบริการห้องสมุดนอกเวลาเรียน โครงการโรงเรียนรักการอ่าน โครงการพาน้องท่องอ่านโดยศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่และนำไปสู่การเขียน โครงการมัคคุเทศก์น้อยส่งเสริมให้หาความรู้จากการอ่านและถ่ายทอดเรื่องราวศิลปวัฒนธรรมไทยสู่อาเซียน ผ่านมุมมองของนักเรียน ส่งเสริมการอ่านผ่านการแสดงละครสร้างสรรค์โครงการรักการอ่าน ร่วมสืบสานมรดกศิลป์ไทย เป็นโครงการส่งเสริมการอ่านวรรณคดีผ่านการแสดงหุ่นละคร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

นอกจากนี้ ผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในสังกัดจำนวน 32,879 แห่ง สถานศึกษาดังกล่าวนี้นี้เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมามากกว่า 10,000 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 1) ทำให้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษาค่อนข้างด้อยกว่าสถานศึกษาอื่น

แม้ว่าโรงเรียนจำนวนหนึ่งสามารถจัดการศึกษาได้อย่างเข้มแข็ง และมีผลงานเชิงประจักษ์มากมายแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยภาพรวมที่ได้จากผลการทดสอบระดับชาติและผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า โรงเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นที่น่าพอใจได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมในหลายปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ ทำให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านั้นได้รับการศึกษาไม่เท่าเทียมกับสถานศึกษาขนาดอื่นที่จะเข้าไปถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล แต่การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในสถานศึกษาถือเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การศึกษาทางวิชาการเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้เพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับการบริหารเชิงพุทธของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงได้ในปัจจุบันให้เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานทักษะด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารโรงเรียนเป็นผู้นำและเป็นจุดรวมของบุคคลในโรงเรียนเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงานการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า โรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนหลาย

พื้นที่ยังขาดการนำหลักบริหารการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการโดยเฉพาะการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม (2565)

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยเป็นการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้การบริหารโรงเรียนหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์หลักพุทธธรรมตามเจตนารมณ์ของหลักธรรมที่ประกอบด้วยประโยชน์เป็นวิธีการแห่งปัญญาและแก้ปัญหาได้และหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลตามศักยภาพและมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตาราง Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 248 คน และทำการเทียบสัดส่วน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 52 คน และครูผู้สอน จำนวน 196 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทคนิคการจัดลำดับความต้องการจำเป็น PNI^{modified} มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ด้วยการ ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเชิงพุทธและสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม จำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1 คน เพื่อยกร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 สร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม และตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน

ระยะที่ 3 ประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เพื่อประเมินกลยุทธ์โดยแบบประเมิน ผู้วิจัยได้ออกแบบประเมิน 2 ด้าน ประกอบด้วย

ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยใช้การวิเคราะห์
หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม สรุปผลการวิจัย
ได้ดังนี้

1. จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสาร
และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดองค์
ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะของ
องค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้านการ
จัดกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านบรรยากาศของ
โรงเรียน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. การสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการ
เชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษามหาสารคาม ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การ
จัดกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 2 บรรยากาศของ
โรงเรียน กลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน
กลยุทธ์ที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการ กลยุทธ์ที่ 5
สมรรถนะขององค์กร

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและ
ความเป็นไปได้เพื่อยืนยันกลยุทธ์การบริหารจัดการ
เชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม พบว่า ทุกกลยุทธ์
ทุกมาตรการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้
อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในโรงเรียน

ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคามและหน่วยงานอื่นได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม มีประเด็นสำคัญ
ที่ค้นพบและน่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล
ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการ
เชิงพุทธเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสมรรถนะ
ขององค์กร 2) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ด้าน
การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านบรรยากาศของ
โรงเรียน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และมี
สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็น
เพราะว่า สภาพการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยก
ระดับคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นไปที่บุคลากรบาง
กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนด
บทบาทของตนหลายอย่างในการบริหารจัดการ
สถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การบริหาร
จัดการเชิงพุทธ โดยต้องมีการกำหนดบทบาทให้
ชัดเจนในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษา และจำเป็น
ต้องกำหนดบทบาทในการดำเนินงานกับคณะ
บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเพื่อให้มีการ
ประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมภายใน
สถานศึกษาร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดบทบาทใน
การบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบของโรงเรียน

ให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน ในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้นั้น คือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งโรงเรียน โดยเฉพาะบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นด้านที่มีสภาพการปฏิบัติต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหาร ต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันกับบุคลากรเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรินทร์ พร้อมใจ (2562, หน้า 580-593) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ใน ระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการธวัชชัย คมกัโรโต (แสงโสมณ) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถี พุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สภาพทั่วไป การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ด้านวิชาการ พบว่า โดยเน้นรอบ การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ผ่านกระบวนการทาง วัฒนธรรม แสวงหาปัญญา และมีเมตตา เพื่อมุ่งเน้น พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดเน้นการพัฒนา ของประเทศ คุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ แม้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บุคลากร ผู้บริหาร และครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัยให้ ผู้เรียนพัฒนาได้ดี ทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริงในลักษณะ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การพัฒนาบุคลากรของ สถานศึกษามีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ มีการวางแผนการเรียน การสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เน้นการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างชัดเจนต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีบรรยากาศและ ปฏิสัมพันธ์

2. กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพุทธเพื่อกยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การจัด กระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์ที่ 2 บรรยากาศของ โรงเรียนกลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์ที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการกลยุทธ์ที่ 5 สมรรถนะขององค์กร จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น พบว่า ทั้ง 5 กลยุทธ์ เป็นกลยุทธ์ที่โรงเรียนขนาดเล็กใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผ่าน การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จาก การความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ทุกกลยุทธ์ ทุกมาตรการ มีความเหมาะสมสามารถ นำไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทุกกลยุทธ์ มีมาตรการที่เหมาะสม และตัวชี้วัดความสำเร็จ มีความสอดคล้องกับมาตรการที่สถานศึกษา กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis (1977, pp. 53-65) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่ามี 4 ประการ ดังนี้ 1) บรรยากาศในชั้นเรียน ได้แก่ รูปแบบการจัดชั้นเรียน ความพึงพอใจต่อห้องเรียนความพึงพอใจต่อครู ผู้สอน 2) วิธีการหรือลักษณะของครู ได้แก่ วิธีการ

สอนของครู ลักษณะท่าทาง และบุคลิกภาพของครู
ทัศนคติต่อการทำงาน 3) การคาดหวังของครู ครูที่
มีการคาดหวังสูง จะทำให้เขามีความตั้งใจต่อการ
ทำงานสูงแสวงหาวิธีการใหม่ๆ มาให้นักเรียนอยู่
เสมอ และทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นส่งผล
ให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้ 4) การ
ใช้เวลาของนักเรียนที่ทุ่มเทและใช้เวลาเรียนอย่าง
เต็มที่ จะมีความสนใจ อยากจะเรียนรู้เนื้อหาการ
เรียนการสอนก็จะดีขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษาพบว่า สภาพ
ปัจจุบันของการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยก
ระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบรรยากาศและ
สภาพแวดล้อมของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น
ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการจัดห้องเรียน
ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงานที่เอื้อและมีความพร้อม
ต่อการเรียนการสอน

1.2 จากการศึกษาพบว่า สภาพที่พึง
ประสงค์ ของการบริหารจัดการเชิงพุทธ เพื่อยก
ระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน
มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ
กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบ
ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.3 สำหรับขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์
ควรมีการประชุมเพื่อหารือกับบุคลากรและผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนในกลยุทธ์ที่มีและการ
พิจารณาเพิ่มในส่วนที่ยังขาด จะทำให้ได้กลยุทธ์ที่
มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำการวิจัยในประเด็น
กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคามในอนาคตเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา

2.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อ
สะท้อนประสิทธิผลของกลยุทธ์ทางเลือกนอกเหนือ
จากความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน สถานศึกษาอื่น
เช่น ผู้ปกครองของผู้เรียน ผู้บังคับบัญชาของผู้สอน
หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง
ที่เพิ่มขึ้น เพื่อที่จะได้สรุปผลได้ชัดเจนและสามารถ
อ้างอิงได้มากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม กลยุทธ์การบริหาร
จัดการเชิงพุทธ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การจัด
กระบวนการเรียนรู้มี 6 มาตรการ 6 ตัวชี้วัดความ
สำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 การจัดบรรยากาศของโรงเรียน

มี 10 มาตรการ 10 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนมี 9 มาตรการ 9 ตัวชี้วัดความสำเร็จกลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาภาวะผู้นำ

ทางวิชาการมี 7 มาตรการ 7 ตัวชี้วัดความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาสมรรถนะขององค์กรมี 4 มาตรการ 4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระอธิการธวัชชัย คมภีโรโต (แสงโสมณ). (2563). *พุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชรินทร์ พร้อมใจ. (2562). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(3), 580-593.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2565*. มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม.

Davis, L. E. (1977). Enhancing the quality of work life: Development in the United States. *International Labour Review*, 59(4), 53-65.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

